

УДК 004.738.5: 021

О.Д. Мартинюк*бібліотекар**Наукова бібліотека Національного університету «Острозька академія»*

ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЇ В БІБЛІОТЕКАХ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ У СУЧАСНОМУ ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩІ

У статті досліджуються перспективні тенденції впровадження новітніх веб-технологій у діяльність бібліотек. Зроблено короткий огляд сучасних інтернет-сервісів.

Ключові слова: бібліотека, веб-технології, веб 2.0.

Аннотация

В статье исследуются перспективные тенденции внедрения новейших веб-технологий в деятельность библиотек. Сделан краткий обзор современных интернет-сервисов.

Ключевые слова: библиотека, веб-технологии, веб 2.0.

Annotation

The article deals with the perspective tendencies of a modern web-technology which can be applied in a library practice. The modern internet services are also overviewed.

Keywords: library, web-technologies, web 2.0.

В умовах надзвичайно швидкого розвитку мережі інтернет значна частина споживачів інформації обирають посередником між ними та інформацією не бібліотеки, а високофункціональні інтернет-системи. У зв'язку з цим бібліотека як джерело інформації перебуває в умовах жорсткої конкуренції. Тому, щоб залишатись конкурентоспроможними, вітчизняним

бібліотекам потрібно виявляти активність та використовувати якісно нові засоби впливу на зовнішнє середовище. На тлі глибокої інтегрованості українського суспільства в міжнародні соціальні медіа такими засобами можуть виступати різноманітні веб-сервіси, які широко використовуються у сучасному інтернет-середовищі.

Метою статті є огляд перспективних тенденцій та виявлення основних напрямів застосування бібліотеками сучасних веб-технологій.

В останні роки в розвитку інтернет-технологій сталася «революція», яка отримала назву «Веб 2.0» або «веб-технології другого покоління». Якщо «веб-технологіям першого покоління» бібліотеки могли протиставити набір засобів аналітико-синтетичної обробки інформації та штат кваліфікованих спеціалістів, то конкуренція з інтелектуальними системами на базі «веб-технологій другого покоління» для них набагато складніша [4].

Поява і широке вживання терміну Веб 2.0 пов'язане з ім'ям Тіма О'Рейлі, який у своїй статті «Що таке Веб 2.0», охарактеризував основні відмінності інтернету нового покоління. Сам термін не має однозначного визначення. Веб 2.0 – це зведена назва для сукупності нових технологій, методів та підходів до побудови інформаційних відносин в Інтернеті чи поняття, яким користуються для позначення ряду технологій та послуг Інтернету, точніше його частин – Всесвітньої павутини, відомої також як Веб.

Основне правило Веб 2.0: Мережа (web) як платформа. На практиці це означає, що веб-служби починають виконувати функції програмного забезпечення. Тепер його не потрібно встановлювати на комп'ютер користувача, всі процеси виконуються веб-службами і стає не принципово, яка потужність у комп'ютера користувача, яка у нього платформа і програмне забезпечення – турбота про потужність і регулярне оновлення лежить на серверах розробника [5].

Принциповою відмінністю технології Веб 2.0 від технологій Веб 1.0 (першого покоління сервісів мережі Інтернет), є те, що їх використання дає змогу не лише переглядати веб-ресурси мережі, а й завантажувати власні,

здійснювати обмін цими ресурсами з іншими користувачами, діяти спільно з метою їхнього накопичення, брати участь в обговореннях та ін.

Сьогодні термін Веб 2.0 швидше означає не стільки сукупність певних конкретних технологій, а філософію представлення інформації у веб-орієнтованому середовищі та побудову інформаційних відношень [1].

Основними принципами функціонування технологій Веб 2.0 є:

- Принцип колективізму – будь-який проект розвивається і існує саме тому, що над ним працює великий колектив, і чим більше людей (користувачів) у сервісу, тим він ефективніший.
- Принцип кооперації – користувачі і розробники перебувають у постійній взаємодії і співпраці. Механізми коментування, редагування та запозичення є невід’ємними для будь-якого проекту.
- Принцип відкритості – вся інформація, що збирається в проектах Веб 2.0 є відкритою і доступною для використання в інших проектах. Цей принцип стосується не тільки контенту, але і програмного коду, який також можливо запозичувати і використовуватися в інших проектах. Основна вимога – давати можливість доступу до всіх змін і доповнень програмного коду, які вносить користувач.
- Принцип доступності – будь-який проект, що відноситься до Веб 2.0, орієнтований на залучення простого користувача, тому більшість служб легкі у використанні і доступні будь-кому. Тепер щоб створити свій сайт не потрібно знати спеціальних мов програмування. Єдине що потрібно від користувача – бажання поділитися своєю інформацією.
- Принцип інтерактивності дозволяє легко отримати відгук від великого числа користувачів мережі.

Основна перевага технологій Веб 2.0 полягає у тому, що вони дають можливість швидкого і легкого формування контенту кінцевим користувачем. Доступність інтерфейсу і легкість у використанні – це ті плюси, які заохочують користувача повертатися до ресурсу знову і знову. Впровадження інновацій Веб 2.0 дає можливість бібліотеці знайти свого

читача в Інтернеті, в ігровому просторі, в соціальних мережах і навіть у музичному плеєрі. Веб 2.0 активізує процеси самоорганізації, у тому числі самоорганізації читачів, самоорганізації професійного бібліотечного співтовариства, взаємної самоорганізації бібліотек і читачів, а також їх самоорганізації із залученням інших інститутів і соціальних служб [5].

Основними напрямками впровадження веб-технологій у бібліотеках є: створення інформаційних сайтів та порталів, віртуальне довідкове обслуговування, оптимізація електронних каталогів, заснування репозитаріїв відкритого доступу, використання веб орієнтованих автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем. Вони довели свою життєздатність та прогресивність і стали вже майже «класичними». Проте сучасна система електронних інформаційних комунікацій кардинально змінює ситуацію в процесі збору, зберігання, обробки та сприйняття інформації. Технології глобальної всесвітньої мережі, що нестримно розвивається, формують в інформаційній сфері нову систему комунікацій, яка презентує реалії технічного рівня сучасного людства. Поряд із завданням інтеграції інформаційного простору бібліотек в Інтернет-середовище актуальним постає питання визначення перспективних напрямів розвитку бібліотек на основі використання новітніх веб-технологій [3].

Перед бібліотечним співтовариством постає завдання створити нові умови комунікації, які слугували б покращенню розуміння, орієнтації окремих користувачів. Бібліотекам, що бажають увійти у віртуальний простір соціальних медіа, важливо сформулювати стратегію розвитку «свого» нового комунікаційного середовища:

- змінити орієнтацію діяльності в медіа середовищі зі створення контенту на дослідження інформаційних потреб користувачів;
- позиціонувати себе як надійне та безпечне джерело інформації, використовуючи для цього всі продукти та послуги, здатні запропонувати аудиторії глибшу і цікавішу концепцію самореалізації;

- створити та постійно підтримувати імідж, що виокремити бібліотеки з-поміж інших учасників онлайн-спільнот;
- запропонувати новий, привабливіший образ бібліотеки, за яким стоять реальні люди;
- заохочувати внесок користувачів (коментарів, конструктивної критики) у діяльність бібліотечних веб-проектів;
- застосовувати технології соціального медіа маркетингу, суцільні форми кооперації, обміну та самоорганізації [2].

Веб 2.0 включає в себе досить багато сучасних технологій, які покликані допомогти у виконанні поставлених завдань. На деякі з них хотілося б звернути особливу увагу, це:

- Соціальні мережі;
- Миттєві повідомлення;
- RSS;
- Вікі;
- Блоги;
- Потокове медіа.

Розглянемо ці веб-технології більш детально та спробуємо з'ясувати можливі шляхи їх застосування у бібліотеці.

1. Соціальна мережа – це інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Сайт являє собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільними інтересами. До них відносяться і тематичні форуми, особливо галузеві, які активно розвиваються останнім часом. Зв'язок здійснюється за допомогою веб сервісу, внутрішньої пошти або миттєвого обміну повідомленнями.

Також бувають соціальні мережі для пошуку не тільки людей за інтересами, а й самих об'єктів цих інтересів: веб-сайтів, прослуховування музики та ін. У таких мережах зазвичай використовується фолксономія.

Серед найпопулярніших соціальних мереж можна виділити такі як Вконтакте, Facebook та Однокласники.

Щодо застосування цих технологій у практиці бібліотек можна виділити наступні моменти: спілкування з користувачами (реальними і потенційними), професійне спілкування та професійний розвиток, методична допомога, організація і проведення конференцій, семінарів, тренінгів, маркетингова діяльність (залучення нових користувачів, маркетингові дослідження), електронні виставки, путівники та керівництва (відео та аудіо), інформування про нові надходження, публікація новин і анонсів заходів, фото та відео звіти, використання таргетованої (цільової) реклами, організація опитувань та конкурсів.

2. Засоби миттєвого обміну повідомленнями (англ. Instant messenger, IM) дають можливість обміну повідомленнями через Інтернет в реальному часі через служби миттєвих повідомлень (Instant Messaging Service, IMS), використовуючи програми-клієнти, такі як ICQ, Skype та ін. Вони можуть передавати текстові повідомлення, звукові сигнали, зображення, відео, а також можливо проводити такі дії, як спільне малювання або ігри. Багато з таких програм можуть застосовуватися для організації групових текстових чатів або відеоконференцій.

Їх можна використовувати для віртуальної довідки, професійного спілкування, проведення нарад, конференцій та семінарів, а також спілкування з цільовою аудиторією, спрямоване на поліпшення взаємин.

3. RSS – це сімейство XML-форматів, призначених для опису стрічок новин, анонсів, статей, змін в блогах та ін. Інформація з різних джерел, представлена в форматі RSS, може бути зібрана, оброблена і представлена користувачеві в зручному для нього вигляді спеціальними програмами-агрегаторами. На сьогоднішній день найпопулярнішими RSS сервісами є Яндекс. Мои подписки та FeedShow.

В практичній діяльності RSS стрічки можна застосовувати для створення спеціальних пропозицій для передплатників (наприклад, знижки на платні

послуги), розміщення інформації в інших інформаційних джерелах (новинні сайти, сайти партнерів та ін.), просування власного веб-сайту (RSS-стрічки з посиланнями повертають користувачів на ваш сайт), реклами в RSS-стрічках та публікації анонсів і новин бібліотеки.

4. Вікі (англ. wiki) – це веб-сайт, структуру і вміст якого користувачі можуть самостійно змінювати за допомогою інструментів, що надаються самим сайтом. Форматування тексту і вставка різних об'єктів у текст здійснюється з використанням вікі-розмітки. Найпопулярнішим ресурсом такого типу є Вікі-сайт. В бібліотечній практиці цей ресурс може використовуватись для створення документів, що вимагають колективної участі, наприклад, проектів або ж організації спільної науково-дослідної роботи.

5. Блог (англ. blog, від web log – інтернет-журнал подій, інтернет-щоденник) – це веб-сайт, в основний вміст якого – регулярно додаються записи, що містять текст, зображення або мультимедіа.

Для блогів характерні недовгі записи тимчасової значущості, відсортовані у зворотному хронологічному порядку (останній запис зверху). Відмінності блогу від традиційного щоденника обумовлюються середовищем: блоги зазвичай публічні і передбачають сторонніх читачів, які можуть вступити в публічну полеміку з автором (у коментарі до блогозаписів або у своїх блогах).

Людей, які ведуть блог, називають блогерами. Сукупність усіх блогів мережі прийнято називати блогосферою.

Для блогів характерна можливість публікації відгуків (коментарів, «коментів») відвідувачами. Вона робить блоги середовищем мережевого спілкування, що має ряд переваг перед електронною поштою, групами новин, веб-форумами і чатами. Найпопулярнішими ресурсами для ведення блогів є blogger.com, livejournal.com та ін.

В бібліотечній практиці Блоги можуть використовуватись для огляду книг, рекомендацій, публікації новин, анонсів, фото, відео та аудіо файлів,

списків корисних електронних і фізичних джерел, проведення дискусій на професійні теми, оприлюднення чорних списків боржників та проведення конкурсів та ігор.

6. Потокове мультимедіа (від. англ. Stream media) – це мультимедіа, яке безперервно надходить від провайдера потокового мовлення. Це поняття застосовується як до інформації, яка поширюється через телекомунікації, так і до інформації, яка поширювалася за допомогою потокового (наприклад, радіо, телебачення) або непотокового (наприклад, книги, відеокасети, аудіо CD) мовлення. Найпопулярнішими сервісами потокового мультимедіа є Youtube.com, Rutube.com та Video.mail.ru

В бібліотеках такі сервіси можуть використовуватись для огляду книг, розміщення відео та аудіо записів бібліотечних заходів, відео екскурсій по бібліотеці, зйомок фільмів та роликів читачами бібліотеки, розміщення відео та аудіо матеріалів по бібліотечній справі, розміщення презентацій та реклами [5].

Висновки. Отже, розглянуті веб-технології слід приймати до уваги бібліотекам для того, щоб вчасно зорієнтувати свій шлях у напрямі комунікаційної взаємодії бібліотек та суспільства. Їх використання в діяльності бібліотек суттєво змінить специфіку комунікаційних процесів: односторонність потоку повідомлень та спрямованість на конкретних користувачів зміниться на можливість діалогізації комунікаційного процесу, зросте оперативність передачі інформації, транслявання великого її обсягу, підвищиться ефективність залучення до взаємодії максимальної кількості суб'єктів інформаційного суспільства та організації зворотного зв'язку. Впровадження новітніх веб-технологій у діяльність бібліотек уже сьогодні розширює професійні контакти, стимулює пошуки нового стилю й пріоритетів, ідей співробітництва та способів їхньої реалізації в бібліотечній галузі, формує позитивний імідж книгозбірень, допомагає зміцнити кредит довіри до них серед користувачів та інших учасників інформаційного

суспільства, стимулює останніх бути партнерами в процесі розвитку бібліотек.

Список використаних джерел та літератури

1. Вчитись ніколи не пізно [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://olenaprociv.blogspot.com/2010/09/20.html>
2. Мар'їна О. Бібліотеки та соціальні медіа: технологія взаємодії / О. Мар'їна // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 8.
3. Мар'їна О. Веб-технології в бібліотеках: нові можливості розвитку комунікаційного середовища / О. Мар'їна // Вісн. Харк. держ. акад. культури: зб. наук. пр. – 06 / 2012. – № 36. – с. 105 – 114.
4. Солов'яненко Д. Бібліотека-2.0: Концепція бібліотеки другого покоління / Д. Солов'яненко // Бібліотечний вісник : Науково-теоретичний та практичний журнал . – 09/2007 . – N5 . – С.10-20 .
5. Технології веб 2.0 для бібліотек і користувачів: метод. матеріали /Департамен. культури і туризму Харк. облдержадмін., Харк. обл. універс. наук. б-ка; ред.-уклад. Н.М. Грачова - Х.: ХОУНБ, 2013.